Takács Viola

Médiumpedagógia szak Pécsett

A Pécsi Tudományegyetemen új szak, a médiumpedagógia létrehozásán dolgozunk. A munkát két éve kezdtük el a Janus Pannonius Tudományegyetem Tanárképző Intézetében, s az Egyetemi Tanács 1999. novemberi jóváhagyása után adtuk be akkreditációs kérelmünket. Röviden ismertetjük terveinket.

A képzés szintje: egyetemi alapképzés. A szak indításának tervezett oktatási formája: nappali tagozatos, első alapképzés. A képzési idő 10 félév, 1450 összóraszám. Kötelezően szakpárban kell felvenni bármely tanári szakkal. (Ha a hallgató valamely tárgyat a másik szakja kapcsán már tanult, akkor teljesített vizsgáját érvényesnek tekintjük. E szak csak szakpár egyik szakjaként vehető fel!) Az oklevélben szereplő szakképzettség megnevezése: ... -médiumpedagógia szakos középiskolai tanár (mivel csak szakpárban vehető fel, valamilyen- és médiumpedagógia szakos.) Szakirányú továbbképzésben a felvételhez szükséges előképzettség: középiskolai tanári oklevél, ha szakirányú továbbképzés is lesz, de a szakot nappali tagozatos alapképzéssel kívánjuk indítani! A tervezett hallgatói létszám 30 fő. A képzési cél: a médiumpedagógia szak általános célja olyan tanárok képzése, akik a nyomtatott, képi és auditív rendszerek elméletét és gyakorlatát ismerik, alkalmazásukra felkészültek, a médiumokhoz tudatosan, kultúráltan viszonyulnak, de legalább még egy középiskolai tanári szakkal is rendelkeznek. A képzés célja továbbá, hogy a leendő tanárok magas szinten műveljék az informatikát, legyenek képesek az audiovizuális vagy nyomtatott taneszközök megtervezésére is, mindezeket kreatívan alkalmazzák a másik szakjukat jelentő szakterületükön és egyúttal alkalmassá váljanak a ‚Mozgóképkultúra és médiaismeret', valamint a ‚Vizuális kultúra' egyes részterületeinek az általános, illetve szakképzést folytató intézmények 5-12. évfolyamain való tanítására is, valamint széles műveltséggel, háttérismeretekkel rendelkezzenek a kapcsolódó tudományterületeken.

A szakképzettség várható hasznosítási területe, a szakemberszükséglet

A médiumpedagógiával foglalkozó szak megindítása egyrészt azért szükséges, mert a Nemzeti Alaptanterv életbelépésével hiányszakmává válik a médiumokhoz értő tanár. A NAT műveltségterületeinek egyike, a ‚Művészetek', egyik részterületként tartalmazza a ‚Mozgóképkultúra és médiaismeret'-et. Korábban egyetemeinken (főiskoláinkon) ilyen szakos képzés nem folyt, most pedig szükség van rá. A helyi tantervekbe az iskoláknak be kell építeniük ezt az ismeretanyagot, bár nem szükségszerű, hogy a tantárgy neve is ez legyen. Az indítani kívánt szak a NAT-ban szereplő ‚Vizuális kultúra' részterület bizonyos elemeit is tartalmazza.

Az Oktatási Minisztérium 1999. októberében – a közoktatási törvény módosítása alapján – elkészítette a kerettantervek szakmai koncepciójának dokumentumát. Ennek értelmében új ismeretkörök modulszerűen jelennek meg az alap- és középfokú oktatásban. E modulok tanítása kötelező, s az is kötött, hogy mely évfolyamokon. Így a 7-8. évfolyamon minimálisan 10 órás, a 9-10. évfolyamon minimum 20 órás, a 11-12. évfolyamon pedig legkevesebb 15 órás modult kell fordítani a ‚Mozgóképkultúra és médiaismeret' oktatására. Ez azonban csak az egyik oka annak, amiért a szóban forgó

szak elindítását szükségesnek tartjuk. Rendkívüli fontosságú, hogy minden tanár, szakjától függetlenül, ismerje, használni tudja munkájában a médiumokat. Az ezredfordulón műveltségünk, sőt egész életünk szerves része a rádió, a televízió, az újságok, a számítógép, illetve az Internet használata s hatásuk életvitelünkre, viselkedésünkre. Ilymódon elképzelhetetlen, hogy a közoktatás nélkülözze a médiumokat, az informatikai ismereteket. Használatuknak a tanításba kell beépülnie, mégpedig hozzáértő, e területen művelt, tudatos tanáregyéniségek révén. Példaképpen említve, ha a CNN híradóban ma jelentik, hogy Athén egyik lakóháza alatt megtalálták *Perikles* sírját, azt holnap a történelemtanárnak – videókazettára felvett anyagról – meg kell mutatnia az osztályában, ahol ókori történelmet tanít.

A médiumokkal foglalkozó új szak kurzusait bármilyen szakpár esetén ajánljuk a tanárjelölteknek, sőt bizonyosakat majd kötelezővé is kívánunk tenni.

Nem kívánunk olyan tanárokat képezni, akiknek nem lesz közvetlen tanítási teendőjük az iskolában! Ez az oka annak is, hogy nappali képzésben nem javasoljuk felvenni a most bevezetésre kerülő médiumpedagógia szakot másképpen, csak szakpár egyik szakjaként, illetve majd a kötelező tanártovábbképzésben kiegészítő, harmadik szakként.

A ‚Művészetek' műveltségterület összesen körülbelül tíz százalékos arányban ajánlott a NAT-ban, így átlagosan három százalék esik a ‚Mozgóképkultúra és médiaismeret' részterületre. Tehát ilyen tárgyat tanító tanárra nem tömegesen lesz szükség, a médiumokhoz értő mindenfajta szakosra azonban igen!

Nagy valószínűséggel lesznek olyan hallgatók, akik csak egy szakot vennének fel, mert nem akad számukra megfelelő szakpár, ha azonban lesz médiumpedagógia szak, ezt szívesen választják második szakként.

A kerettantervekkel foglalkozó, fent idézett dokumentum szó szerint tartalmazza a következő szöveget: „Az új típusú ismeretek igen sokféleképp kapcsolódnak a pedagógusok szaktárgyaihoz (például a mozgóképkultúra és médiaismeret tanításához az egyik iskolában a rajz-, a másikban a magyartanár rendelkezik előképzettséggel)."

Ha a CNN híradóban ma jelentik, hogy Athén egyik lakóháza alatt megtalálták Perikles sírját, azt holnap a történelemtanárnak – videókazettára felvett anyagról – meg kell mutatnia az osztályában, ahol ókori történelmet tanít.

A Pécsi Tudományegyetemen telepítendő új szak egycsapásra lehetővé teszi mindazon kurzusok létesítését, amelyek eme új kultúra elsajátítását a jövendő tanárok számára lehetővé teszik. A médiumpedagógia szakot a Tudományegyetem Tanárképző Intézetében kívánjuk megalapítani, „A" szakként, bármely tanári szakkal párosítva. E – Pécsett új – szakmát háromféle funkcióra szánjuk, fokozatos bevezetéssel:

– kezdetben nappali alapképzésben, egy tanári szakpár egyik szakának. Például magyar nyelv és irodalom – médium szakos tanár;

– később bevezetve, nappali tagozaton bármely szakpár esetén néhány kötelező stúdiumként. Például kémia-biológia szakos tanár, aki több féléven át tanult különféle médiumpedagógia kurzusokon, s azokból vizsgázott is;

– oklevéllel záruló szakirányú továbbképzésként. Elsősorban a kötelező tanártovábbképzés egyik alternatívájaként, kiegészítő szak gyanánt. Mivel ebben az esetben az általános tanári képesítést nyújtó tárgyak nem szerepelnek, ez ajánlható lesz nem tanár diplomások kiegészítő szakjaként is. (Például hazánkban nem megoldott az egyetemi oklevéllel záruló PR képzés, s erre a szak tervezett tartalma alapján nagy lesz a várható igény!)

Úgy gondoljuk, hogy napjaink és még inkább a közeljövő információözönében, amikor a médiumok annyira befolyásolják az emberek életét, létfontosságú az olyan spe-

cialisták képzése, akik szakértelmüknél fogva föltérképezik, leleplezik a manipulációt. Különösen szükséges ez a jövő nemzedéket nevelő tanárok esetében.

Olyan szakot kívánunk létesíteni, amely elegendő háttérműveltséget nyújt, ugyanakkor egy szűken vett szakterület praxisát tanítja meg a nagymennyiségű gyakorlati óra révén.

Szembe kell néznünk azzal a ténnyel is, hogy a tanári képesítést megszerzett fiatal szakemberek egy – általában legkiemelkedőbb – része rendre elhagyja a tanári pályát, esetleg meg sem kezdi azt. Esetünkben évente 30 médiumpedagógia szakos fiatal végezhet. A Baranya megyei helyi médiumok – rádió, televízió, sajtó – munkaerőszükséglete ezek legjobbjaiból kielégíthető lesz.

Minthogy helyben sok nemzetiségi – szerb, horvát, német – állampolgár él, a médiumoknak e nyelveken is működniök kell a régióban. Másfelől pedig a határhoz közeli területről lévén szó, a határon túli magyarokkal is törődni kell. Ezen okok miatt tervezzük, hogy a szak indulása után gondot viselünk egyfelől a PTE nemzetiségi hallgatóinak foglalkoztatására is (a felvehető 30 fő között igyekszünk néhány nemzetiségi számára is helyet biztosítani), másfelől a ljubjánai, zágrábi, újvidéki egyetemekkel már most is meglévő kapcsolatokat majd az új médiumpedagógia szakra is kiterjeszteni.

Nemzetközi trendek az új szakon

Noha a tanítás technológiájának két termékét, a tanítógépeket és a programozott oktatást *Szókratész*ig, illetve *Comenius*ig vezetik vissza egyes szerzők (*Burrhus F. Skinner*: A tanítás technológiája. Gondolat Kiadó, 1973), lényegében az ötvenes-hatvanas évektől vált általánossá – az egyre fejlettebb médiumok alkalmazásával – főleg az Egyesült Államok, majd az Egyesült Királyság területén az audiovizuális anyagok, később számítógéppel segített tanítási programok alkalmazása a közoktatásban. A hetvenes évekre az UNESCO és a magyar kormány támogatásával hazánkban is létrejött – Országos Oktatástechnikai Központ néven – az audiovizuális médiumok fejlesztési intézete, ahol több mint húsz éven át e szakma speciális szakértelmét nemzetközi segítséggel elsajátító kutató pedagógusok dolgoztak és számos tanfolyamon gyakorló tanárokat is tanítottak. Sajnos a rendszerváltás körüli időben a nevezett intézmény megszűnt. (A közoktatás tantárgyainak volt szerkesztői közül ma nyolcan különböző egyetemeken oktatnak.)

Rokon szakok fényében

Hazai egyetemeinken már több helyütt működik a médiumokkal foglalkozó program. Eltérések azonban vannak köztük; például az ELTE főleg filmelmélettel foglalkozó szakembereket képez, a Magyar Iparművészeti Főiskolán multimédia specializáció van. Tudomásunk van a szombathelyi és az egri főiskola főiskolai szakalapítási kérelméről. A Pécsi Tudományegyetemen nem az a fő cél, hogy film-, újság-, CD-készítő tanárok tömege kerüljön ki e szakról (noha bizonyos hallgatóink bizonyára ilyenekké válnak), hanem hogy a rendelkezésre álló választékhoz, anyagokhoz korszerű tudás és ízlés birtokában nyúljanak majd.

A létrehozandó szakon nem elsősorban filmelméletet kívánunk oktatni s nem is elsősorban multimédia oktatóanyagok létrehozását akarjuk tanítani, még kevésbé a „hagyományos” oktatástechnika-oktatástechnológia képzést szorgalmazzuk. Helyette minden médium elméletét és gyakorlatát akarjuk bevonni a képzésbe, a következő karakterisztikus módon.

Először: nagyon sok gyakorlati foglalkozást tervezünk.

Másodszor: a médiumokról szóló stúdiumokat elméleti tanulmányokkal alapozzuk meg a nyelvészet, kultúratörténet és lélektan tekintetében, de mindenkor a tanítási gyakorlat vonatkozásában.

Harmadszor: igen nagy óraszámot szánunk a számítógépes gyakorlatnak, informatikának.

Negyedszer: rendszerben építkezünk. A Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Főiskolai Kara mind középfokú, mind főiskolai szintű hasonló tartalmú képzést vezet(ett) be, s terveink szerint ezek folytatásaként is értelmezhető az indítandó egyetemi képesítést nyújtó szak.

Ötödször: különös tekintettel kívánunk lenni a nemzetiségiekre, oly módon, hogy a felvételnél prioritást – pozitív diszkriminációt – adunk nemzetiségi hallgatóknak.

Az általános tanári képesítést is megadja a médiumpedagógia szak, tehát e szak hallgatójának nem kell a másik szakján teljesítenie a tanári képesítéshez szükséges kurzusokat! (A „másik” szak szakmódszertanát ott kell teljesíteni, a médiumpedagógiáét e szakon belül.)

Tantárgycsoport	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	Ö
I. Pedagógiai alapozó tárgyak											16SZ
1. Pedagógiai filozófia	2k										
2. Neveléstörténet	2k										
3. Neveléstan	2k										
4. Didaktika		2k									
5. Kognitív pedagógia			2k								
6. Nevelésszociológia				2k							
7. Szakmai szocializáció		2k									
8. Képességfejlesztő tréning	2g										
II. Pszichológia											8SZ
9. Általános pszichológia			2k								
10. Fejlődéspszichológia			2k								
11. Neveléspszichológia				2k							
12. A kapcsolatteremtés lélektana					2k						
III. Nyelvészet											8SZ
13. Bevezetés a nyelvészetbe	2k	2k									
14. Alkalmazott szövegtan			2k	2k							
IV. Kultúratörténet											6SZ
15. Művelődéstörténet					2k						
16. Művészetek története						2k					
17. Médiumok története							2k				
V. Informatika											24SZ
18. Számítógépes hardver		3 g	2g	1g							
19. Számítógépes szoftver		1g	2g	3g							
20. A számítógép és környezete				2g	2g						
21. Számítógépes napi újdonságok		1g	1g	1g	1g						
22. Multimédia					2g	2g					
VI. Médiumok – elmélet, gyakorlat											30SZ
23. Public Relations						2k					
24. A közírás műfajai,							1k				
sajtószerkesztés, -elemzés							1g				
25. Rádiós műfajok, műsorszer-							2k				
kesztés, hanganyagok elemzése							1g				
26. Filmesztétikai alapfogalmak			2k								
27. Médiaelmélet és -gyakorlat					2k	2g	2g	2g	1g		
28. A mozgókép dramaturgiája			1k								
29. Képi műsorszerkesztés							2k	3g			
30. A fotográfiai kép		1k									
31. Filmelemzés				1g	1g	1g					
32. Képi oktatórendszerek						1k					
						1g					
Mestermunka									4		
Szakdolgozat										4	
Összesen	13	13	13	13	12	11	11	5	5	4	100

1. táblázat. Óra- és vizsgaterv

Óra- és vizsgaterv

Az 1. táblázatban közöljük a tantárgyak nevét, úgy, hogy a tárgyakat úgynevezett tantárgycsoportokba osztottuk. A tantárgyak jellegét jelzi – elméleti, gyakorlati –, hogy „k”, mint kollokvium, vagy pedig „g”, mint gyakorlati (szemináriumi) jegy szerepel-e az adott négyzetben a szám után. A tantárgyak időbeosztása a következő módon olvasható le a táblázatról: az első sor tartalmazza a tíz félév felsorolását, s minden tantárgy sorában

Tantárgy	Oktató	Műhely
I. Pedagógiai alapozó tárgyak		
1. Pedagógiai filozófia	Bohár András	PTE
2. Neveléstörténet	Sándor László, Stirling János	PTE
3. Neveléstan	Kocsis Mihály	PTE
4. Didaktika	Takács Viola	PTE
5. Kognitív pedagógia	Csapó Benő	JATE
6. Nevelésszociológia	Reisz Terézia	PTE
7. Szakmai szocializáció	Balázs Éva	PTE
8. Képességfejlesztő tréning	Huszár Zsuzsa	PTE
II. Pszichológia		
9. Általános pszichológia	Vágó Irén	PTE
10. Fejlődéspszichológia	Vágó Irén	PTE
11. Neveléspszichológia	Vágó Irén	PTE
12. A kapcsolatteremtés lélektana	Vágó Irén	PTE
III. Nyelvészet		
13. Bevezetés a nyelvészetbe	Szépe György, Szűcs Tibor	PTE
14. Alkalmazott szövegtan	Kárpáti Eszter	PTE
IV. Kultúratörténet		
15. Művelődéstörténet	Géczi János	PTE
16. Művészetek története	Aknai Tamás	PTE
17. Médiumok története	Geréb Anna, Gyenes Zsolt	Magyar Film-intézet, Ghandi Gimnázium
V. Informatika		
18. Számítógépes hardver	Drommer Bálint	ELTE
19. Számítógépes szoftver	Drommer Bálint	ELTE
20. A számítógép és környezete	Drommer Bálint	ELTE
21. Számítógépes napi újdonságok	Drommer Bálint	ELTE
22. Multimédia	Drommer Bálint	ELTE
VI. Médiumok – elmélet, gyakorlat		
23. Public Relations	Zeller Gyula	PTE
24. A közírás műfajai, sajtószerkesztés, -elemzés	Mányoki Endre	Képzőművészeti Főiskola
25. Rádiós műfajok, műsorszerkesztés, hanganyagok elemzése	Szakáts Ildikó	Magyar Rádió
26. Filmesztétikai alapfogalmak	Péterffy András	MTV, ELTE
27. Médiaelmélet és -gyakorlat	Horváth Ádám	Színház- és Film-műv. Főiskola
28. A mozgókép dramaturgiája	Péterffy András	MTV, ELTE
29. Képi műsorszerkesztés	Péterffy András	MTV, ELTE
30. A fotográfiai kép	Gyenes Zsolt	Pécs, Ghandi G.
31. Filmelemzés	Reményi József Tamás	PTE, Iskolakultúra
32. Képi oktatórendszerek	Takács Viola	PTE

2. táblázat. A tantárgyak oktatói

bizonyos félévnek, féléveknek megfelelő helyen álló szám a heti óraszámot jelenti. A vizsgarend úgy olvasható le, hogy a kollokviumok a heti óraszám után a megfelelő sorban vannak jelölve, a szigorlatok pedig SZ jellel a tantárgycsoport megnevezésénél a megfelelő félév helyén láthatók.

Mindez, félévenkénti 13 héttel számolva, 1300 óra, az iskolai gyakorlatok száma 150 óra, mindösszesen tehát 1450 óra.

A 32 tantárgy tanítását 24 oktató látja el. Szám szerint kilenc külső óraadó oktatót kell foglalkoztatni a tíz félév során, ők vállalták a tanítást. Tizenöten a PTE munkatársai.

Más felsőoktatási intézményben dolgozik 5 fő (ELTE, JATE, Képzőművészeti Főiskola, Színház- és Filmművészeti Főiskola), egy-egy külső oktató pedig a Magyar Rádió, a Ghandi Gimnázium, illetve a Magyar Filmintézet munkatársa. Az informatika tárgyak oktatását hamarosan PTE-oktató veszi át, a speciális igényekre történő felkészülés után.

Az összes oktató 77%-a a PTE munkatársa, az összes oktató 41%-a a JPTE-n belül a Tanárképző Intézet munkatársa. 24 oktató közül 8-nak van tudományos minősítése, 4 fő Széchenyi Professzori Ösztöndíjas, 3 oktató PhD minősítése, 1 fő DLA minősítése folyamatban van és négyen egyetemi doktorok.

A szakindításhoz szükséges infrastruktúra

A első évben 30 hallgatóval számolunk. Mivel a nappali alapképzés után nemsokára megindítjuk a szakirányú továbbképzést is, ez nem jelent tárgyi többletigényt, sőt az eszközpark jobb kihasználását teszi lehetővé, hiszen az oktatás nem egy időben történik.

Az oktatási helyiségek rendelkezésre állnak az elméleti előadások céljára. A speciális igényeket alább részletezzük.

Első változatban a teljeskörű beszerzés költségeit mérjük föl.

Az egyik teremben 15 gépből álló számítógéprendszert kell telepíteni (a gyakorlati foglalkozások két csoportban, kétszer 15 fővel folyhatnak). Ha a számítógépek – mai áron számolva – mintegy kétszázezer forint értékűek lesznek, úgy univerzálisan használhatók, az összes nyomtatott és sajtóanyaggal kapcsolatos munka elvégezhető rajtuk. Ezen kívül megtakaríthatóvá válik a video teljes vágóberendezése is, mivel digitális, számítógépes vágást tesz lehetővé. Ugyanez a berendezés a CD-írást s ilymódon a multimédia anyagok létrehozását is biztosítja. A számítások szerint összköltségben ez ma mintegy ötmillió forintot jelent, amely tartalmazza a gépek telepítését, a csatlakozó interfészeket, CD-írót, programvásárlásokat.

Feltétlenül szükséges állandó műszaki alkalmazott, úgynevezett rendszergazda, aki felügyeli és folyamatosan karbantartja a számítógéprendszert, ez fél státuszt jelent egy középfokú végzettségű embernek.

Hang- és képanyag készítéséhez is beruházásokra lesz szükség, ami fokozatosan valósítható meg. Kezdetben a számítógépes rendszerrel konzerv anyagokból kell dolgozniuk a hallgatóknak. A hanganyagokhoz öt riportermagnó, három jó minőségű mikrofon kell csak. Állókép készítéséhez színes hőmásoló és az egyéb anyagokhoz is szükséges xerox másológép szükséges, amely az írásvetítő-transzparens készítését biztosítja, valamint teljes fotolabor és egy jóminőségű fényképezőgép. Mindezek közül a xerox gép a legnagyobb tétel. A többi eszköz mintegy egymillió forintot igényel.

A videofelvételek készítésének feltétele minimum kétkamerás, félprofi stúdió létrehozása, amely becslés szerint – mai áron – négymillió forint lehet. Kezdetben a pécsi tévéstúdióval kötendő bérleti szerződésre gondolunk, s csak később saját berendezésekre. (Ezeket pályázatok útján, illetve a szak bevételéből kívánjuk biztosítani.) Egyébként videostúdió használatára első alkalommal az ötödik félévben kerül csak sor. Azaz távlatilag mintegy tízmilliós beruházást tesz szükségessé a szak működtetéséhez

nélkülözhetetlen eszközpark létesítése, amely összeg két, legkésőbb három éven belül kerül felhasználásra.

Az első évben azonban készen kell állnia a számítógéprendszernek, amely új beruházás esetén ötmilliós kiadást jelentene.

Vizsgáljuk most azt az esetet, ha nem törekszünk új beszerzésekre, hanem az egyetemen meglévő infrastruktúra jobb kihasználásával oldjuk meg a szak eszközigényét.

A Pécsi Tudományegyetemen van mind hálózatban működő számítógéprendszer, mind pedig videostúdió. Tehát belső együttműködés kérdése, hogy ezeket használhassák az új szak hallgatói is. Ilymódon a műszaki beruházás teljesen megtakarítható, esetlegesen belső (egyetemi) szerződésekkel megoldható.

Még szólni kell a taneszközbankról, ugyanis a hallgatók gyakorlati munkáinak révén a szak nem csupán fogyasztója, de termelője is lenne a javaknak. Minden hallgató rendszeresen kap feladatokat a fő szakjának valamely tananyagrészéhez illeszkedő taneszköz készítésére. Ehhez a feltételeket (anyag és eszköz) az egyetem biztosítja. Elkészítés és értékelés, elbírálás után a munka (írásvetítő-transzparens, diakép, CD, videofelvétel, nyomtatott anyag stb.) az egyetem tulajdona marad. Ezt úgy kívánjuk megszervezni, hogy magát a feladatot a szaktanszékekkel való egyeztetés alapján adjuk ki, majd e tanszékek másolatban megkapják az anyagot. Így azt reméljük, hogy mind Intézetünkben, mind pedig a szaktanszékeken idővel felhalmozódnak az elkészített taneszközök.

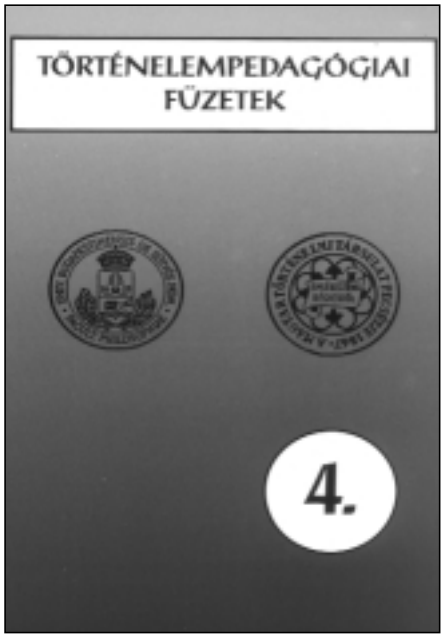

A Ciceró Kiadói, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.
és a Magyar Történelmi Társulat Tanári Tagozatának kiadványaiból